

Evri wanwan gal, boe, woman mo man i impoten mo gat raet blong gat sem mak janis blong harem gud, sef, gat respek mo save se oli lisin long hem.

Be from samting we oli kolem 'gender inequality' long Inglis, we hemi fasin we ol woman mo ol gal oli no sem mak olsem ol man mo boe, i mekem se ol woman mo ol gal oli no gat sem mak janis blong skul, famle i save fosem olgeta blong maredem wan man, oli save kasem kil from man i kilim olgeta, o pei blong olgeta i no sem mak olsem pei blong ol man nomata se oli mekem sem mak wok.

Long evri kantri raon long wol plante taem ol man oli profite long ol woman mo ol gal, mekem nogud fasin long olgeta, from wan samting nomo, from se oli woman mo gal. Ol samting ia i save hapen onlaen i no long barava laef nomo.

Hemi impoten blong tingbaot se evriwan long yumi i gat samting blong mekem blong stopem fasin we ol woman mo ol gal oli no sem mak olsem ol man mo blong bildim wan wol we i mo sef long ol woman mo ol gal.

Olsem wanem mi save soem se long lukluk blong mi evriwan i sem mak nomo mo gud fasin taem mi stap onlaen?

1. **Soem respek long evriwan mo mekem sem kaen fasin long evriwan we yu wantem se oli mekem long yu.** Toktok gud long evriwan, onlaen mo tu long barava laef. Soem respek long olgeta we oli defren mo selebretem fasin we yumi evriwan yumi spesel.
2. **Save se fasin blong strong, nogud fasin mo fasin blong faet i no stret nating.** Yu save faetem nogud fasin, speseli taem nogud fasin ia i blong spolem ol woman mo ol gal. Ripotem, talemoot long ol fren blong yu mo askem sapot.
3. **Lisin mo lan – harem wanem nao ol gal mo ol woman oli stap fesem mo tekem janis ia blong jenisim tingting blong yu.** Seraotem save long saed blong 'gender inequality' (fasin blong ting se ol woman mo ol gal oli no sem mak olsem ol man mo ol boe) wetem ol fren mo famle blong yu.

Hao nao mi save mekem se nogud fasin i no save spolem mi onlaen?

1. Trastem tingting mo hat blong yu. Sapos wan man i mekem se yu harem nogud o yu no harem sef, bambae yu mas lisin long yu wan mo gat bilif long yu.
2. Tekem aksen mo faenem help. Sapos yu stap fesem rabis fasin, fasin blong profite long yu o blong spolem yu onlaen o long barava laef blong yu, toktok wetem wan man/woman we yu save trastem hem we i save givim sapot long yu long taem ia.
3. Sapos yu lukim wan samting we i mekem se yu harem nogud, toktok nogud abaot mesej blong wan fren blong yu long internet o eni samting we i mekem se yu harem nogud, bambae yu mas talemoot. Ripotem badfasin, strong toktok o rafwok onlaen mo blokem eni man we i stap toktok nogud long yu o senem rabis toktok long sosel media (olsem Facebook) blong meksua se i no save kontaktem yu bakegen.
4. Sapos eni man i mekem wan samting we i mekem se yu no harem sef o yu harem nogud o i askem yu blong mekem wan samting we yu no wantem, bambae yu save talem 'no' long hem.
5. Meksua se yu gat ol man/woman raon long yu we yu save trastem, olsem ol fren mo famle.

TINGBAOT: Evri wan man, woman, yangfala o pikinini i mas harem sef oltaem taem hemi go onlaen. I stap long yumi evriwan blong meksua se internet hemi wan ples we i sef blong evriwan.

Blong save moa, go long Netsafe New Zealand long [gender-based](#) mo [gender identity-based](#) online abuse, we oli tokbaot nogud fasin onlaen.

